

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.11.91](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.91)

УДК 336.011

*К. С. Дяченко,
к. е. н., старший викладач кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку,
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ
ORCID ID: 0000-0003-0164-6156
А. Ю. Хорєва,
магістрант, Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ
ORCID ID: 0000-0002-0319-4010*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-МАЙНОВОГО СТАНУ БІЗНЕС-СТРУКТУРИ

*K. Diachenko
PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of International Business,
Finance and Accounting, Kharkiv Institute of Trade and Economics of KNTEU
A. Khorieva
Master student, Kharkiv Institute of Trade and Economics of KNTEU*

METHODOLOGICAL APPROACHES IN ASSESSING THE FINANCIAL AND PROPERTY CONDITION OF BUSINESS-STRUCTURE

Нестабільність та кризовий стан економіки негативно впливає на всі сфери суспільного та економічного життя країни. В сучасних умовах ринкових відносин, значно зростає роль своєчасного і якісного оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення її зміцнення фінансової стабільності. Якісне оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури насамперед необхідне тому, що дохідність і розмір прибутку бізнес-структури багато в чому залежить від її платоспроможності. Діяльність та функціонування бізнес-структури вимагає постійного контролю за її фінансово-майновим станом. Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та заходів необхідно мати достовірну інформацію щодо стану бізнес-структури і її позицій на ринку. Обґрунтованість цих рішень залежатиме від обраної методики оцінювання фінансово-майнового стану та інтерпретації отриманих результатів. Саме тому першочерговим є моніторинг і аналіз фінансово-майнового стану. У даній статті розглянуто методичні підходи до оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури, вибір яких обумовлюється багатьма факторами, серед яких першочергове значення має галузева приналежність бізнес-структури, пріоритети її розвитку, закріплені у фінансовій стратегії, цілі і завдання, які у певний період часу вимагають здійснення об'єктивного оцінювання фінансово-майнового стану. Визначена необхідність проведення оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури та розглянута класифікація методичних підходів при оцінюванні фінансово-майнового стану в залежності від мети його здійснення. Надана характеристика найбільш вживаних методичних підходів при оцінюванні фінансово-майнового стану бізнес-структури та можливості їх застосування для фінансово-економічної діяльності

торгівельних підприємств. Обґрунтована необхідність формування системи методичних підходів оцінювання фінансово-майнового стану для вітчизняних підприємств. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури, якій належить суттєва роль у забезпеченні його фінансової стійкості.

Instability and economic crisis negatively affects all areas of social and economic life of the country. In modern conditions of market relations, the role of timely and qualitative assessment of financial and material condition of business structure, its liquidity, solvency and financial stability and search for ways to growing and strengthen financial stability are significantly increasing. Qualitative assessment of financial and material condition of a business of structure is necessary first of all because profitability and profit margin of a business structure largely depend on its solvency. The activity and functioning of business structures require constant control over their financial and material condition. To make reasonable management decisions and measures, it is necessary to have reliable information about the state of a business structure and its market positions. Adequacy of these decisions will depend on the chosen method of assessment of financial and material condition and interpretation of the obtained results. That is why the priority is to monitor and analyze the financial and material situation. This article considers methodological approaches to assessment of financial and material condition of a business structure, the choice of which is determined by many factors, among which the industry affiliation of a business structure, priorities of its development, fixed in the financial strategy, goals and objectives, which at a certain period of time require an objective assessment of the financial and material condition, is of paramount importance. The necessity of assessment of financial and material condition of business structure has been determined and classification of methodological approaches in assessment of financial and material condition depending on the purpose of its implementation has been considered. The characteristics of the most used methodological approaches in assessment of financial and material state of business structure and possibility of their application for financial and economic activity of trade enterprises are given. The necessity of forming a single system of methodological approaches to assess the financial and material condition of domestic enterprises has been substantiated. This is the reason for the necessity and practical importance of systematic assessment of the financial and material condition of the business structure, which has a significant role in ensuring its financial stability.

Ключові слова: фінансовий стан; підприємство; бізнес-структура; ліквідність; платоспроможність; фінансова стійкість; ділова активність; рентабельність; фінансовий аналіз.

Key words: financial condition; system of indicators; liquidity; solvency; financial stability; business activity; profitability.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах розвитку ринкових відносин, які супроводжуються процесами посилення конкуренції і постійною мінливістю бізнес-середовища, оцінювання фінансово-майнового стану має важливе значення. Оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури є аналітичною процедурою, що має на меті визначити достовірність поточного фінансового обліку та звітності, створює базу для висунування гіпотез про закономірності і можливість нестійкого фінансово-майнового стану.

Важливість розробки методичних підходів для проведення оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури є незаперечним фактом, оскільки досить часто бізнес-структури не здатні правильно оцінити свій фінансово-майновий стан, що в майбутньому створює серйозні перешкоди для здійснення його ефективної та стабільної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним з особливостями здійснення оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структур присвячена різна економічна, наукова і навчальна література. Даною науково проблематикою займаються багато вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: Є. Брігхем, Т. Ганушак, С. Груб'як, В. Готра, С. Довбня, О. Зигрій, О. Кузьмін, О. Мельник, В. Савчук, Г.

Азаренкова, І. Бланка, О. Брадул, Н. Верхоглядова, І. Косарева, О. Мицак, К. Орехова, Р. Чемчикаленко, А. Череп та інші [1-15]. Однак, попри досить значну увагу з боку науковців до цієї тематики, недостатньо уваги приділено оцінюванню фінансово-майнового стану діяльності торгівельних підприємств, що зумовило актуальність проведення дослідження.

Формування цілей статті. Метою дослідження є аналіз методичних підходів до оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури з урахуванням галузевих особливостей їх діяльності на основі узагальнення та порівняльної характеристики існуючих підходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна економічна наука та практика виділяє ряд існуючих методичних підходів, які визначені та регламентовані національним законодавством України. Зокрема, існує цілий перелік нормативних документів з питань оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури, а саме: Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій, Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [17, с. 82]. Вітчизняні нормативні документи з питань оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури мають ряд недоліків при їх застосуванні в аналітичній практиці. Так, Методика проведення аналізу фінансово-господарського стану та інтегральної оцінки інвестиційної привабливості бізнес-структур визначають порядок обчислення показників на основі форм річної звітності, що складалася бізнес-структурами до впровадження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. При цьому обчислені значення показників порівнюються із критичними, які визначалися на основі закордонної практики і не є адаптованими до сучасних вітчизняних умов господарювання. Не визначено умов застосування бізнес-структурами різних видів економічної діяльності у Положенні про порядок здійснення аналізу фінансового стану бізнес-структури, що підлягають приватизації.

Спроби застосування вітчизняними аналітиками в практичній діяльності закордонних моделей оцінювання без врахування вітчизняних умов господарювання, нормативних актів з питань оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структур різних галузей економіки, а також діючих в Україні нормативних документів, що містять значну кількість недоліків, можуть призвести до прийняття фінансовими менеджерами та представниками контролюючих органів помилкових управлінських рішень. В сучасній практичній діяльності застосовується широке коло методичних підходів до оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури (табл. 1).

Таблиця 1.
Характеристика методів оцінювання фінансово-майнового стану

Методи	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Передбачає розрахунок певних показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність, рентабельність (прибутковість) діяльності, майновий стан та ділову активність. Склад і алгоритм розрахунку коефіцієнтів досить різноманітний і залежить від обраної методики, що затверджена нормативними документами або упорядкована певними науковцями
Оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників	Може бути використана для оцінки окремих сторін фінансового стану, наприклад для: характеристики рівня фінансової стійкості з боку прибутковості підприємства на основі використання результатів маржинального аналізу; визначення типів фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів тощо.
Рейтингова оцінка	Полягає у класифікації підприємств за певними ознаками виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Перевагою є можливість ранжування ряду підприємств за обраною ознакою.
Бальна оцінка (спектр бальна оцінка)	Полягає у проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Спектр бальна оцінка при цьому передбачає використання «рознесення» цих значень за зонами віддаленості від оптимального значення.
Матрична оцінка	Базується на побудові матриці сукупності фінансових показників, яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Надає змогу здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками. З іншого боку може використовуватися при складанні матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат.
Інтегральна оцінка	Результатом проведення оцінки є визначення інтегрального показника на основі застосування різноманітних методичних підходів. При цьому інтегральний показник може характеризувати як окремі складові, так і в цілому фінансовий стан підприємства.
Дискримі- нантні моделі	Дозволяють визначити вірогідність настання банкрутства на основі розробки (або використання) інтегральної моделі аналізу фінансового стану підприємства. Виділяють однофакторні (коефіцієнт Бівера, Вайбеля) та багатфакторні (модель Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Терещенко, Савицької тощо) моделі [17 с. 80-85].

Узагальнено автором на основі [17]

На думку Хотомлянський О. Л. найбільш вживаними методологічними підходами для оцінювання фінансово-майнового стану торгівельних підприємств є балансовий метод і балансові моделі, коефіцієнтна оцінка, рейтингова оцінка, інтегральна комплексна оцінка, оцінка ймовірності банкрутства на основі статистичних моделей і ми з ним погоджуємося [16, с. 112]. Надалі проведемо аналіз переваг та обмежень використання того чи іншого методичного підходу.

Для проведення оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури в першу чергу для оцінювання рівня ліквідності балансу та оцінювання рівня фінансової стійкості, використовують балансовий метод. Він полягає в порівнянні, співставленні двох комплексів показників, що прагнуть до певної рівноваги, та дозволяє виявити в результаті новий аналітичний показник. Однак для виявлення диспропорцій використовуються балансові моделі, в яких фактичні ресурси зіставляються не з їх фактичним споживанням, а з потребою в них. З огляду на це балансові моделі не містять механізму порівняння окремих варіантів економічних рішень і не передбачають взаємозамінюваності різних ресурсів, через що унеможливується вибір оптимального варіанту розвитку економічної системи. Саме в цьому полягає обмеженість балансових моделей і балансового методу в цілому.

Л. О. Лігоненко відзначає, що найбільшого поширення набув коефіцієнтний підхід оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури, в перебігу якого об'єктами дослідження виступають різноманітні коефіцієнти – відносні показники, що розраховуються шляхом порівняння між собою певних абсолютних показників господарсько-фінансової діяльності, інформація про які міститься у різноманітних видах звітності і обліку [18, с. 824].

В коефіцієнтній оцінці фінансово-майнового стану бізнес-структури використовуються: коефіцієнти майнового стану, коефіцієнти ліквідності та платоспроможності, коефіцієнти фінансової стійкості, коефіцієнти оборотності активів, коефіцієнти прибутковості. У світовій практиці нормативні значення коефіцієнтів визначені на основі чималої багаторічної практики аналізу діяльності бізнес-структури. На жаль, сьогоднішня вітчизняної економіки не дає можливості так вчинити, а використовувати закордонні індикаторні показники неможливо через те, що вони відбивають зовсім інше середовище господарювання. Отже, не дивлячись на широку розповсюдженість даного методу оцінювання, фахівці відзначають доволі велику кількість недоліків, які властиві фінансовим коефіцієнтам. Серед них: неможливість адаптації показників до економічних умов діяльності інших країн, декларативний характер, практичний додаток носить суто ілюстрований характер і не відбиває реальних умов, що склалися на підприємстві, не враховані галузеві умови діяльності бізнес-структури.

Досить поширеним є інтегральний метод оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури, що ґрунтується на розрахунку інтегрального показника. Розрахунок такого інтегрального показника відбувається на базі узагальнюючих показників рівня платоспроможності, фінансової незалежності, якості активів. Даний метод оцінювання застосовується тоді, коли фінансовий стан необхідно виміряти якимось один сукупним (інтегральним) показником. Позитивними рисами інтегрального методу є незначна складність обчислень та отримання однієї кількісної характеристики фінансово-майнового стану бізнес-структури. До негативних рис можна віднести важкість підбору показників, з урахуванням галузевої специфіки, які адекватно і об'єктивно віддзеркалюють проблемні аспекти фінансової діяльності бізнес-структури. Отже, він є трудомістким і йому притаманні всі недоліки коефіцієнтного методу оцінки.

Ряд вітчизняних авторів пропонує проводити оцінювання фінансово-майнового стану за допомогою методу рейтингової оцінки, шляхом згортання окремих показників, при чому важливим є недопущення їх дублювання і використання функціонально залежних показників, оскільки це не лише ускладнює економічну інтерпретацію отриманого результату, а й спотворює його. Недоліком рейтингової оцінки є порівняння фінансово-майнового стану різних бізнес-структур незалежно від галузі та виду їх діяльності, місця розташування, форми власності або розміру. Крім того, не для всіх коефіцієнтів існують нормативні значення, а нормативні значення для окремих показників, що існують, не враховують галузевих особливостей ведення бізнесу.

Інтегральна комплексна оцінка фінансово-майнового стану бізнес-структури передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання. Вважається, що даний тип оцінювання дає змогу виявити проблемні напрями в діяльності бізнес-структури та досліджувати причини, що їх зумовили, однак на його основі дуже важко зробити обґрунтовані висновки про фінансово-майновий стан бізнес-структури в цілому.

Деякі науковці пропонують проводити оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури за допомогою оцінки ймовірності банкрутства на основі статистичних моделей. До переваг цієї оцінки індикаторів можливого банкрутства можна віднести системний і комплексний підходи, а до недоліків – більш високий ступінь складності ухвалення рішення в умовах багатокритеріальної задачі, інформативний характер розрахованих показників, суб'єктивність прогнозного рішення.

Якщо звернутися до вітчизняних й зарубіжних авторів щодо рекомендацій по проведенню оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури, то найбільш вживаними серед них є дискримінантні моделі оцінки ймовірності банкрутства бізнес-структури. При цьому до найбільш розповсюджених можна віднести трьох та п'ятифакторну модель Альтмана, моделі Спрінгейта, Таффлера, Фулмера, Ліса, Тішоу, Чессера, А-рахунок Аргенті, R-модель Іркутської державної економічної академії та багато інших (табл. 2).

Таблиця 2.

Переваги та недоліки зарубіжних моделей оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> - моделі включають велику кількість показників, що забезпечує низьку трудомісткість їх використання при достатньо високій точності результатів; - моделі передбачають інтегральну оцінку і дають можливість порівняння стану різних об'єктів; - інформація для розрахунку всіх показників доступна і міститься в основних формах звітності; - існує можливість не тільки прогнозування банкрутства, але і оцінка зони ризику, в якій знаходиться підприємство; - моделі мають, високу ймовірність оцінювання і досить дієві на практиці; - деякі дискримінантні моделі можна використовувати для підтвердження результатів як окремо, так і в сукупності; - найбільше адаптовані до української практики моделі Таффлера, Спрінгейта. 	<ul style="list-style-type: none"> - моделі використовувались та визначались на основі західноєвропейських підприємств, а будь-яка країна має свою специфіку; - моделі не адаптовані до нашої вітчизняної економіки, - а також не враховують значної більшості показників (розвитку галузі, стану постачальників та конкурентів, доходів і витрат споживачів); - у розрахункових коефіцієнтах немає найважливіших показників підприємства; - моделі враховують тільки балансові показники та показники звіту про фінансові результати; - моделі наводяться з різними за вагомістю показниками, що обумовлено розходженнями в обліку окремих показників, впливом інфляції на їх формування, невідповідністю балансової та ринкової вартості окремих активів та інших об'єктивних причин.

Узагальнено автором на основі [17, с. 86-88]

Дані моделі надають якісну характеристику ймовірності банкрутства бізнес-структури. Вони характеризують взаємозв'язок між зміною кількісних характеристик та якісною ознакою відповідної групи. Основною перевагою цих моделей є усталеність алгоритму розрахунку, кількісний характер оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури, відносна простота розрахунку та інтерпретації, можливість порівняння стану різних об'єктів та оцінка зони ризику, в якій знаходиться бізнес-структура. Проте наявність численних недоліків їх використання. Зокрема, основний аргумент дослідників – це використання зарубіжного статистичного досвіду для побудови даних моделей. Отже переваг у зарубіжних моделях значно менше, ніж недоліків, що доводить необхідність адаптації зарубіжних моделей до практики в Україні, оскільки вони кардинально відрізняються від вітчизняних та їх результативність і ефективність поки що не доведена на практиці українських бізнес-структур.

Так, О. Терещенко розроблена модель, що заснована на методі дискримінантного аналізу, що розраховується за рахунок фінансових показників вибіркової сукупності вітчизняних бізнес-структур і комплексна оцінка фінансового стану бізнес-структури на основі використання матричних моделей. Ще одним недоліком є те, що більшість з наявних методичних підходів не враховують таких показників як розвиток галузі, стан постачальників та конкурентів, доходи і витрати споживачів тощо.

Вирішенням питання втратити практичної цінності фінансово-економічних показників, розрахованих на певну дату під впливом політичних та інших зовнішніх чинників присвячена робота Л. О. Тижненко, котрий з допомогою побудови стохастичної моделі комплексного показника оцінки фінансового стану бізнес-структури намагається позбутися такого недоліку як статичність оцінки фінансового стану. Нею запропоновано стохастичну модель комплексного показника оцінки фінансового стану, котра базується на системі комплексних оцінок [19, с. 20].

При цьому кожному відносному показнику обраної системи показників ставиться у відповідність узагальнюючий показник, який являє собою усереднення решти показників за допомогою відповідних їм значимих коефіцієнтів регресії.

Також з використанням моделі рейтингової оцінки фінансового стану Сайфуліна-Кадикова передбачено комплексний показник оцінки фінансового стану та врахування вагомості коефіцієнтів й достовірність оцінок моделі для досліджуваної групи бізнес-структур. Проте, запропонований механізм не позбавлений і певних недоліків.

Зокрема, рівень підготовки фахівців на вітчизняних бізнес – структурах може бути недостатнім для ефективного використання методів максимальної правдоподібності, імітаційного моделювання й багатовимірною регресійного аналізу, які пропонує автор.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. На сьогоднішній день в Україні не існує єдиного підходу до оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури. Існуючим моделям оцінювання фінансово-майнового стану притаманні такі недоліки як неврахування галузевої специфіки бізнес-структур, суб'єктивність у формуванні системи показників та відборі показників, що включаються до інтегрального показника, неврахування критерію мультиколінеарності, недостатнє обґрунтування присвоєних вагових коефіцієнтів при побудові інтегрального показника, недостатність теоретичних та емпіричних даних для обґрунтування критичних точок чи інтервалів для окремих фінансових індикаторів (зазвичай, запозичується іноземний досвід без врахування галузевої специфіки).

Наявні методичні підходи оцінювання фінансово-майнового аналізу часто суперечать одна одній і не відображають специфіки діяльності бізнес-структури різних галузей економіки України, тому формування єдиної системи методичних підходів при проведенні оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури та розробка детального алгоритму їх застосування сприятиме, по-перше, об'єктивному визначенню статичної і потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності бізнес-структури та їх забезпеченню фінансовими ресурсами; по-друге, підвищенню якості прийняття управлінських рішень, що, в підсумку, забезпечуватиме збільшення фінансових результатів та досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування бізнес-структур різних галузей економіки. В подальших дослідженнях планується провести оцінювання фінансово-майнового стану на прикладі торгівельних підприємств Харківського регіону.

Список літератури.

1. Ганущак Т. В. Фінансова безпека бізнесу: підручник / Т. В. Ганущак. – К.: Наукові знання, 2016. – 266 с.
2. Готра В. В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення / В. В. Готра, В. В. Ріпич, А. В. Дячок // Економіка і суспільство. – 2018. №8. С. 219 -223.
3. Груб'як С. В. Аналіз фінансово-економічного стану промислового підприємства / С. В. Груб'як // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. №5. С. 268 – 271.
4. Дорохова Н. Д. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К.- КНЕУ, 2018. – 21 с.
5. Зигрій О. В. Вплив ризиків та їх загроз на стан фінансово-економічної безпеки підприємств / О. В. Зигрій // Економіка і суспільство. – 2016. №1. С. 9 -10.
6. Кузьмін О. Є. Економічна діагностика: навчальний посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К.: Знання, 2012. – 318 с.
7. Попадюк О. І. Теорія фінансового аналізу: навчальний посібник /— К., 2015. — 112 с.
8. Азаренкова Г. М. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства. Монографія / Г. М. Азаренкова, О. М. Брадул. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 172 с.
9. Верховглядова Н. І. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану / Н. І. Верховглядова // Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 1 (11), Науковий вісник Класичного приватного університету, м. Запоріжжя – 2018. – № 11. – С. 55-60.
10. Ільїна С. Б. Моделювання фінансового стану підприємств: сутнісний підхід до інтегрованої оцінки / С. Б. Ільїна, О. В. Мицак // Журнал «Економічні науки». Випуск 59, м. Київ – 2016. – № 4. – С. 139-146.
11. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. Економічний аналіз: Підручник / За ред. проф. А. Г. Загороднього. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2015. – 487 с.
12. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. С. Ключник, О. В. Кандратюк // Економічна наука. – 2010. №1. С. 12 -15.
13. Мних С. В. Економічний аналіз: підручник / С. В. Мних. – К.: Наукові знання, 2015. – 472 с.
14. Олексів І. Б. Проблеми аналізу та оцінки фінансового стану підприємства / І. Б. Олексів, Р. В. Фещур // Журнал «Економічний вісник», Випуск 68, м. Київ – 2011. – № 4. – С. 256-263.
15. Чемчикаленко Р. А., Майборода О. В., Дьякова Ю. Ю. Напрямки підвищення ефективності оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Економіка та суспільство. – 2017. – № 12. – С. 642-648.
16. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 111-117.
17. Піскунов О. Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. Г. Піскунов, Н. Г. Мтеленко, Т. П. Лободзинська // Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ» – 2015. – № 6. – С. 80-88.
18. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник / Л. О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 824 с.
19. Тижненко Л. О. Моделі комплексної оцінки фінансового стану підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці / Л. О. Тижненко. – Харків, 2007. – 20 с.

References.

1. Hanuschak, T.V. (2016), *Finansova bezpeka biznesu* [Financial security of business], Finansy, Kyiv, Ukraine.
2. Hotra, V.V. Ripych, V.V. and Diachok, A.V. (2018), “ Diagnosis of the financial condition of the enterprise and ways to improve it”, *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 8, pp. 219 -223.
3. Hrub'iak, S.V. (2015), “Analysis of the financial and economic condition of the industrial enterprise”, *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 5, pp. 268 – 271.
4. Dorohova, N.D. (2018), *Finansovyi analiz* [Financial analysis], KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Zyhrij, O.V. (2016), “The impact of risks and their threats on the state of financial and economic security of enterprises”, *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 1, pp. 9 -10.
6. Kuz'min, O.Ye. and Mel'nyk, O.H. (2012), *Ekonomichna diahnostryka: navchal'nyy* [Economic diagnostics of education], Znannia, Kyiv, Ukraine.
7. Popadiuk, O.I. *Teoriia finansovogo analizu* [Theory of financial analysis], Ekonomichna nauka, Kyiv,

Ukraine

8. Azarenkova, H.M. and Bradul, O.M. (2017), *Matematychni modeli ta metody otsiniuvannia finansovoho stanu pidpriemstva* [Mathematical models and methods for assessing the state of the enterprise], Znannia, Kyiv, Ukraine
9. Verkhohliadova, N.I. (2018), "The essence and necessity of the analysis of the financial condition", *Ekonomika ta upravlinnya*, vol. 11, pp. 55-60.
10. Il'ina, S.B. and Mytsak, O.V. (2016), "Modeling the financial condition of enterprises: an essential approach to integrated valuation", *Ekonomichni nauky*, vol. 4, pp. 139-146.
11. Kindrats'ka, H.I., Bilyk, M.S. and Zahorodnij, A.H. (2015), *Ekonomichnyj analiz* [Economic analysis], Naukovi znannia, Kyiv, Ukraine
12. Kliuchnyk, O.S. and Kondratiuk, O.V. (2010), "Improving a comprehensive assessment of the financial condition of the enterprise", *Ekonomichna nauka*, vol. 1, pp. 120-127.
13. Mnykh, Ye.V. (2015), *Ekonomichnyj analiz* [Economic analysis], Ekonomika upravlinnia, Kyiv, Ukraine.
14. Oleksiv, I.B. (2011), "Problems of analysis and assessment of the financial condition of the enterprise", *Ekonomichnyj visnyk*, vol. 4, pp. 256-263.
15. Chemchykalenko, R.A. Majboroda, O.V. and D'iakova, Yu.Yu. (2017), "Directions for improving the efficiency of liquidity and solvency assessment of the enterprise", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 12, pp. 642-648.
16. Khotomlians'kyj, O.L. and Znakhurenko, P.A. (2007), "Comprehensive assessment of the financial condition of the enterprise", *Finansy Ukrainy*, vol. 1, pp. 111-117.
17. Piskunov, O.H. Mtelenko, N.H. and Lobodzyn'ska, T.P. (2015), "Evolution of approaches to a comprehensive assessment of the financial condition of the enterprise", *Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy KPI*, vol. 6, pp. 80-88.
18. Lihonenko, L.O. (2005), *Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom* [Anti-crisis management of the enterprise], Naukovi znannya, Kyiv, Ukraine.
19. Tyzhnenko, L.O. (2007), *Modeli kompleksnoi otsinky finansovoho stanu pidpriemstva* [Models of complex assessment of the financial condition of the enterprise], Ekonomichna nauka, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2020 р.